

Ptice duž rijeke Česme

Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima
na području Bjelovarko-bilogorske županije

Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode

Ptice duž

Uvod

Koliko smo ovisni o okolišu, njegovoj biološkoj raznolikosti i čistoći, opterećeni svakodnevnim obavezama koje nam nameće suvremeni način života najveći dio vremena nismo svjesni. Ograničeni poslovnim obavezama, usmjereni smo na kupnju vode, hrane, odjeće, energenata i drugih gotovih proizvoda u trgovačkim centrima toliki niz godina da više nismo svjesni da sve što proizvodimo, kupujemo i trošimo ima porijeklo u okolišu gdje se nalaze svi resursi neophodni za naš vlastiti opstanak.

Ograničenih pogleda nismo svjesni da zdrava hrana i čista voda potječe iz našeg neposrednog okoliša, te da

naše zdravlje ovisi o njegovoj očuvanosti i obnovljivosti. Ovom brošurom želimo skrenuti pažnju na vrlo važno područje sačuvane prirode, staništa i ekosustava u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji baš iz razloga da ne ostane nezapaženo i da zbog neinformiranosti ne bude prekomjernim iskorištavanjem ili potpunim zapuštanjem uništeno. Područje o kojem ovdje pišemo su ribnjaci i njihova okolica unutar Nacionalne ekološke mreže, od strane Državnog zavoda za zaštitu prirode predviđene za uključivanje u Europsku mrežu Natura 2000 područja, čiji je cilj zakonskim i svim pripadajućim mjerama zaustaviti trend pada biološke raznolikosti u svijetu. Kao indikatori očuvanosti prirode, okoliša i biološke raznolikosti posebno su pogodne ptice, s obzirom da su one prisutne u svim staništima, osjetljive

rijeke Česme

su na promjene unutar njih, a uočljivije su od drugih vrsta životinja. Stoga ptice duž rijeke Česme pričaju priču o prirodi koja je postojala na ovom području prije čovjekovog intenzivnog kultiviranja prirode, te o sada prisutnoj prirodi koja je u visokom stupnju sačuvana od propadanja upravo zbog tog istog djelovanja čovjeka koji pokušava iz prirode dobiti nabolje što se može. U pitanju je delikatna ravnoteža i ne možemo si priuštiti da ju narušimo, nego naprotiv, trebamo činiti sve na dobrobit prirode, a time i na dobrobit ljudi koji žive od nje.

Opis područja

Ribnjaci Narta, Blatnica i Siščani smješteni su u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji uz rijeku Česmu u dužini od 32km u pravcu istok-zapad, od sela

Međurača na istoku do Kostanja na zapadu. Ribnjaci zauzimaju ravniciarski krajolik koji je do polovice 20. stoljeća predstavljao močvarnu poplavnu nizinu rijeke Česme sa velikim hrastovim šumama, a koja se nastavlja na poplavnu dolinu rijeke Save i Lonjsko polje. Tada je rijeka Česma slobodno meandrirala i poplavljivala okolni teren, te je bilo važno mrjestilište za veliki broj ribljih vrsta, koje su bile temelj hranidbenog lanca koji se rasprostirao kilometrima široko. Istovremeno, ovo područje je u vrijeme Otomanske opasnosti bila prirodna granica, zbog čega je iz strateških i obrambenih razloga podignut grad Bjelovar.

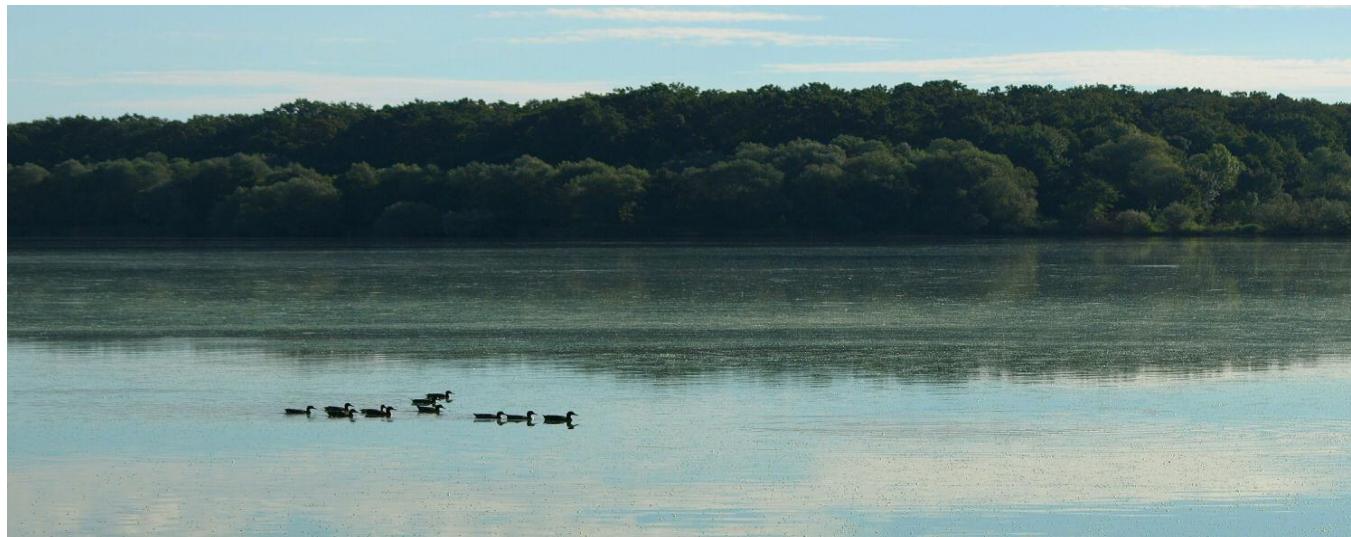

Ptice duž

Polovicom 20. stoljeća nastupila je sveopća regulacije vodotoka i isušivanja velikog dijela vlažnih područja u cijeloj Hrvatskoj, čime je zahvaćena i Česma zajedno sa svim njenim pritocima što je devastiralo okolne ekosustave i metrima snizilo razinu podzemnih voda. Danas su močvarni ekosustavi u Hrvatskoj, Europi i svijetu sve rjeđi i ugroženiji, ali srećom uz Česmu su istovremeno izgrađeni ribnjaci koji su postali zamjenska močvarna staništa.

Na uzvodnom dijelu Česme, nalaze se ribnjaci Narta ukupne površine 670 ha, a Narta, Paljevine i Kolarevo Selo tri su glavna naselja koja se nalaze u neposrednoj blizini ovih ribnjaka. Ribnjaci Blatnica nalaze se nizvodno, između sela Blatnica i Staro Štefanje zauzimajući ukupnu površinu od 290 ha, a ribnjaci

Siščani se na njih nastavljaju nizvodno te zauzimaju površinu od 386 ha između sela Staro Štefanje i Siščani. Ribnjaci Narta okruženi su sa više šumskega kompleksa poplavnih šuma, prvenstveno hrasta lužnjaka: Dugački gaj, Dabrovina, Bukvik i Velika Stražanica, dok se na sjevernoj strani ribnjaka Blatnica i Siščani, na suprotnoj strani rijeke Česme, nadovezuje veliki šumski kompleks Česma uglavnom hrasta lužnjaka, površine 20x5 km. Više od 50% šumske površine čine stabla starija od 100 godina što je od izuzetnog značaja za gniježđenje onih rijetkih i ugroženih vrsta ptica koje su se specijalizirale za prehranjivanje na vlažnim površinama, a podižu

rijeke Česme

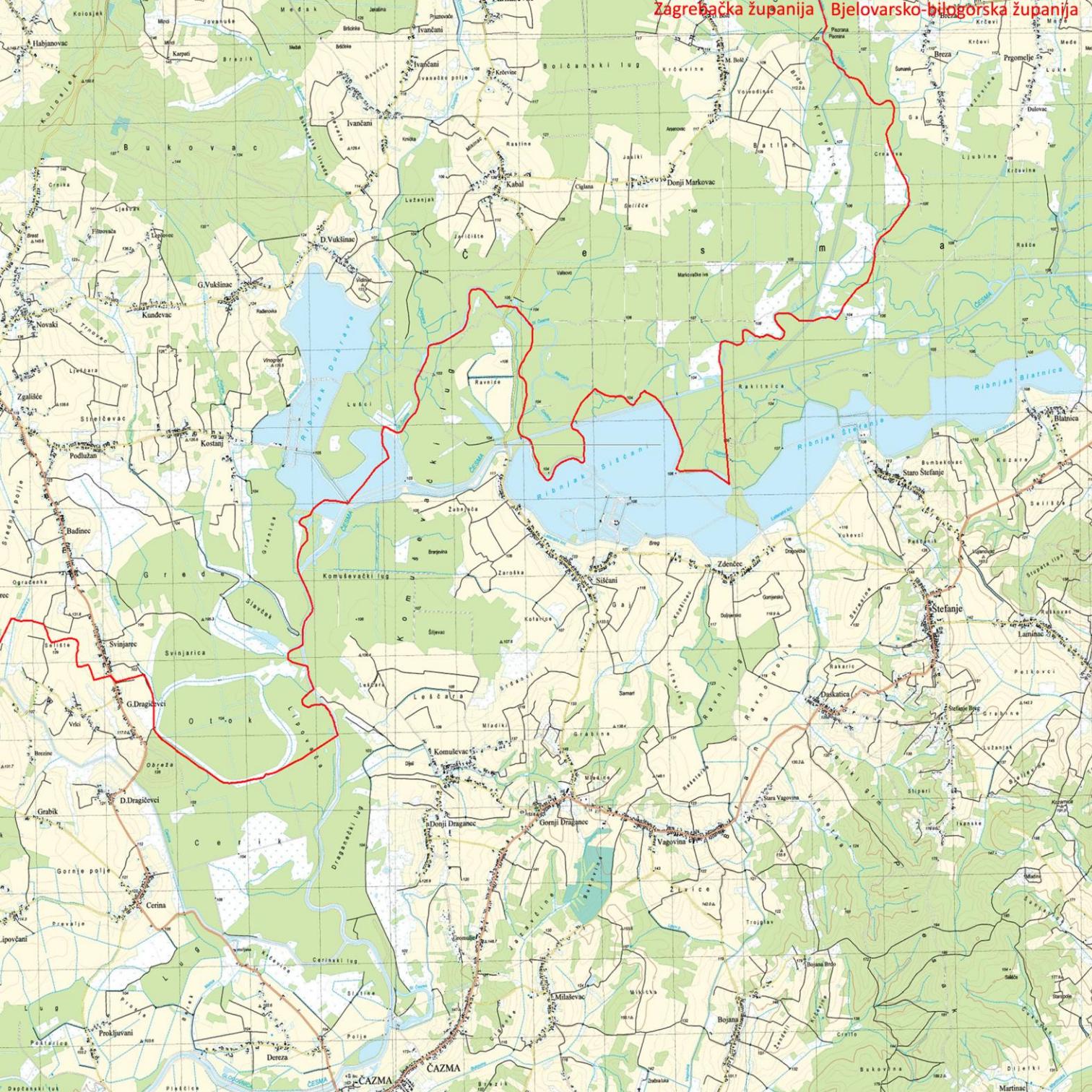
dugogodišnja i više stotina kilograma teška gnijezda na starim i čvrstim hrastovim stablima u neposrednoj blizini. Kombinacija velikih močvarnog staništa i stoljetnih hrastovih šuma danas je vrlo rijetka, što daje još veći značaj ovom području. Osim šumama ribnjaci su okruženi i privatnim obradivim poljoprivrednim površinama i livadama koje na udaljenosti od 100 do 500 m dotiču asfaltirane prometnice koje predstavljaju granice ovdje prisutne Nacionalne ekološke mreže.

Proizvodnja ribe na ribnjacima je zadnjih dvadesetak godina bila smanjenog obima, ali trenutno se povećavaju iskoristivost i kapaciteti što je od velikog značaja za opstanak velikog broja prisutnih vrsta kako

radi prehrane ribom, ali i drugim vrstama koje se ovdje razmnožavaju, poput kukaca (vretenca), vodozemaca (žabe), gmažova (kornjače, gušteri i zmije) i sisavaca (vidre, dabrovi). Nažalost, na ribnjacima Narta proizvodnja ribe još uvek nije obnovljena te ribnjaci iz godine u godinu propadaju, što zbog prirodnih utjecaja, što zbog devastacije uzrokovane čovjekom. Međutim, još uvek ima prostora za djelovanje pošto ribnjaci osim proizvodnje ribe nude niz drugih mogućnosti poput ribičkog, konjičkog, promatračkog, gurmanskog i drugog turizma od kojega može profitirati okolno stanovništvo.

Zagrebačka županija Bjelovarsko-bilogorska županija

Ptice duž

SIVA ČAPLJA

MALA BIJELA ČAPLJA

VELIKA BIJELA ČAPLJA

GAK

Močvarne ptice

Najbrojnije i najuočljivije ptice na vodenim površinama su naravno čaplje kojima je ovo područje stanište na kojem se gnijezde i prehranjuju. Sa **sivim čapljama** (*Ardea cinerea*) najčešće se možete susresti na nasipima sa kojih vrebaju plijen poput žaba i ribe, mada se bez ustručavanja odvaže zakoračiti po vegetaciji ili ugaziti u pličake. Odmaraju se na okolnim stablima, a u blizini je lokacija sa oko 400 gnijezda što ju čini četvrtim po veličini gnijezdilištem ove vrste u

Hrvatskoj. Ljeti stanište dijele sa upola manjim bijelim čapljicama (*Egretta garzetta*), a koje se sa približavanjem jeseni smjenjuju sa impresivnim velikim bijelim čapljama (*Egretta alba*). Kada se ribnjaci zimi zamrznu u stotinama se redaju duž obala Česme.

Od rjeđih vrsta čaplji mogući su susreti sa preletima gakova (*Nycticorax nycticorax*), kao i sa ugroženim čapljama dangubama (*Ardea purpurea*) koje su do nedavno gnijezdile u gustoj vegetaciji ribnjaka Siščani. U vrijeme parenja možda susretnete **čapljicu voljak** (*Ixobrychus minutus*), ali definitivno će te čuti glasanje

rijeke Česme

bukavca (*Botaurus stellaris*), skrovitu pticu koja se savršeno kamuflira u močvarnoj vegetaciji.

Ribnjaci su okruženi selima koje nastanjuju stotine bijelih roda (*Ciconia ciconia*), a svakodnevno se na ribnjacima okupljaju radi lova na vodozemce, gmazove i ribu. Često društvo dijele sa vrlo ugroženim, ali za vrijeme prehranjivanja mladih relativno brojnim crnim rodama (*Ciconia nigra*) koje dijele isti ukus što se tiče izbora plijena. Ne podnose ljudsku prisutnost, pa se gnijezde u miru i tišini dubokih stoljetnih šuma u okolini. Budite oprezni dok promatrivate rode i bijele čaplje,

da nepažnjom ne propustite promotriti jata gnjezdećih žličarki (*Platalea leucorodia*) u plićacima gdje žličastim kljunovima filtriraju hranu iz mulja. Vrlo su ugrožene zbog uništavanja pogodnih hranilišta.

Od ptica koje gacaju po plićacima u potrazi za mlađom ribe, ličinkama kukaca i raznim beskranježnjacima moramo spomenuti elegantne i dugonoge vlastelice (*Himantopus himantopus*), jata malih prutki (*Actitis hypoleucus*), povremeno prisutne crnorepe muljače (*Limosa limosa*), pršljivce (*Philomachus pugnax*) i šljuke kokošice (*Gallinago gallinago*), dok na zimovanje redovito

ČAPLJA DANGUBA

BIJELA RODA

CRNA RODA

ŽLIČARKA

Ptice duž

VLASTELICA

MALA PRUTKA

VODOMAR

RIJEČNI GALEB

dolaze crnokrile prutke (*Tringa ochropus*). Među njima uz obale možete zapaziti bumbaru sličan let metalno plavih vodomara (*Alcedo atthis*) dok traže pogodne grančice za strelovito obrušavanje na malene ribice.

Svake godine u redovitoj seobi na ribnjacima se radi prehrane pojavljuju i vješti letači poput **riječnih galebova** (*Larus ridibundus*), **bjelobradih čigri** (*Chlidonias hybrida*) i **crnih čigri** (*Chlidonias nigra*). Hranu hvataju u brišućem letu spuštajući kljun na površinu vode. Na ribnjacima su mnogobrojne **crne liske** (*Fulica atra*).

Ako ih uznemirite u desetinama izlijeću iz gусте vegetacije, te kombinacijom leta, trčanja po vodi i konačnog glisiranja povećavaju odstojanje.

Mlakuše (*Gallinula chloropus*) su im slične ali manje ptice čije iznenadno piskavo dozivanje možete čuti u skrovitoj vegetaciji. Ako ste dovoljno oprezni i strpljivi možete ugledati njihove crvene kljunove sa žutim vrhom, dok za sobom vode mlade crne pahuljaste piliće.

Posljednjih godina se na ribnjacima Narta okuplja i razmnožava sve veći broj **crvenokljuni labudova** (*Cygnus olor*), oko 11kg teških plivača i letača čija

rijeke Česme

brojnost nerijetko prelazi stotinu. Zimi ih posjećuju jata **divljih gusaka** (*Anser anser*), sasvim nalik domaćim guskama, ali sposobnima za maratonske letove.

Tu je cijele godine redovito prisutan cijeli niz patkarica poput divljih pataka (*Anas platyrhynchos*) koja je lovna vrsta, zatim patke pupčanice (*Anas querquedula*), uočljive glavate patke (*Aythya ferina*), patke zviždare (*Anas penelope*), slikovite patke kržulje (*Anas crecca*), ugrožene i zaštićene patke njorke (*Aythya nyroca*), te u Hrvatskoj izumrle ali u preletu prisutne patke žličarke (*Anas clypeata*). Povremeno vas mogu iznenaditi i morske utve (*Tadorna tadorna*).

Zanimljivo je da su za sve patkarice ovi ribnjaci vrlo važni za obnovu snage prilikom preleta u toplije krajeve, ali i za prehrnjivanje onih vrsta koje prezimljavaju u okolini ribnjaka. Kada temperature padnu ispod nule pa sve okolne vode završe pod nekoliko centimetara debelim ledom, stotine patkarica se okuplja na ribnjacima kako bi plivanjem lomile led, miješale vodu i mulj te površinu očuvale rastopljenom. Na taj način po tjedan ili dva uspiju sačuvati rupu u ledu promjera 50-100 metara koja im je potrebna da bi

Ptice duž

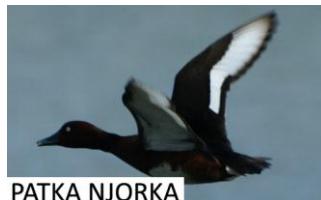
SIVA GUSKA

DIVLJA PATKA

KRŽULJA

PATKA NJORKA

došle do hrane koja se nalazi na dnu ribnjaka.

Pored pataka koje uglavnom plivaju, обратите паžnju на gnjurce koji su sposobni za dugotrajno i okretno ronjenje, bilo zbog lova na svoj plijen, bilo zbog opasnosti koje prijete na površini: crvenookog **malog gnjurca** (*Tachybaptus ruficollis*) kojeg je lako zamijeniti za pačića, zatim prepoznatljivog **ćubastog gnjurca** (*Podiceps cristatus*) i ne baš omiljenog proždrlivca ribe **velikog vranca** (*Phalacrocorax carbo*) koji je najbrojniji u jesensko doba.

Šumske ptice

Blizina velikih šumskih kompleksa povećava biološku raznolikost pa na ribnjacima možete susresti i neke tipično šumske vrste ptica. To bi vas moglo privući da prođete ovim mješovitim šumama te vidite u prolistaloj šumi, zapravo puno češće čujete, brojne vrste ptica. **Golub grivnjaš** (*Columba palumbus*) je iznenađujuće velika vrsta goluba koji se odaje dubokim gugutanjem, a lako mu je uočljiva bijela

rijeke Česme

mrlja na obje strane vrata. U letu su vrlo uočljive po jedna bijela pruga na oba krila. Srđnica mu je **gugutka** (*Streptopelia decaocto*) sive boje sa tankim crnim ovratnikom i ne treba ju miješati sa vrlo sličnom **grlicom** (*Streptopelia turtur*) koja je prošarana smeđim nijansama. U visokim krošnjama možete čuti vrlo melodično zviždukanje zlatnožute **vuge** (*Oriolus oriolus*), dok cijele godine možete prepoznati kreštavo svađanje šarenih **šojki** (*Garrulus glandarius*) koje su poznate po tome što u jesen vrijedno skupljaju žirove.

Sve su to ptice koje grade gnijezda u

krošnjama spretno slažući grančice, ali postoje i poludupljašice koje gnijezde u velikim dupljama nastalih prirodnim truljenjem ozljeda na starim stablima. Tako u šumama, ali i u okolnim naseljima možete zateći sove koje su korisne u hvatanju brojnih glodavaca. **Kukuvije** (*Tyto alba*) svojim srcolikim bijelim licem izazivaju uzdisaje promatrača. Tu je i **mala ušara** (*Asio otus*) sa karakterističnim pernatim ušima koje imaju svrhu međusobne komunikacije i izražavanju osjećaja. Logično je očekivati pojavu rijetke i zaštiće šumske sove (*Strix aluco*) prodornih crnih očiju.

Ptice duž

MALA UŠARA

VELIKI DJETLIĆ

SIVA ŽUNA

VIJOGLAV

Prave dupljašice su ptice koje gnijezde u dupljama koje su same napravile na stablu služeći se vlastitim kljunom kao djetalom. Najpoznatiji su **veliki djetlić** (*Picoides major*) sa crvenom trticom i crvenim zatiljkom kod mužjaka. U proljeće šume odjekuju njihovim bubenjanjem po granama čime označavaju svoj teritorij, ali i vade štetne ličinke ispod kore drveća. Vrlo mu je sličan **crvenoglavi djetlić** (*Picoides medius*), a znatno je manji **mali djetlić** (*Picoides minor*). Nerijetko ćete susresti **crnu žunu** (*Dryocopus martius*) i **sivu**

žunu (*Picus canus*) čiji prepoznatljivi zov podsjeća na otegnuti smijeh. Dupljašicama pripadaju i one ptice koje se koriste napuštenim dupljama. Takvi „podstanari“ su **pupavci** (*Upupa epops*) sa klaunovskom krijestom koju podižu prilikom slijetanja, **vijoglavovi** (*Jynx torquilla*) koji u opasnosti ne bježe nego staloženo i vrlo uvjerljivo imitiraju zmijske kretnje, zatim na kori drveća savršeno kamuflirani **puzavci** (*Certhia familiaris* i *Certhia brachydactyla*), te neugledni **brgljezi** (*Sitta europaea*).

Međutim, to nipošto nisu sve dupljašice, ima ih jako puno i velikim dijelom to su ptice pjevice.

rijeke Česme

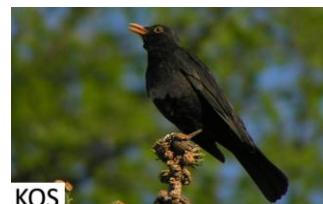
Pjevice

Pjevice su posvuda, ali posebno su dojmljive one koje borave u neprozirnim krošnjama i grmlju poput sitnog zlatoglavog kraljića (*Regulus regulus*) za žutom krunom, skrovitog slavuja (*Erythacus megarhynchos*), mrke crvenrepke (*Phoenicurus ochruros*) koja radi iznenadne čučnjeve, crnog kosa (*Turdus merula*), melodičnog drozda imelaša (*Turdus viscivorus*), razigranih dugorepih sjenica (*Aegithalos caudatus*), crnoglave sjenice (*Parus palustris*), plavetne sjenice (*Parus caeruleus*), žutolike velike sjenice

(*Parus major*), batokljune (*Coccothraustes coccothraustes*) snažnog kljuna, poznatog čvorke (*Sturnus vulgaris*) koji često posjećuju voćnjake i vinograde, zebe (*Fringilla coelebs*), žutarice (*Serinus serinus*), zelendure (*Carduelis chloris*), palčića (*Troglodytes troglodytes*), crvendača (*Erythacus rubecula*). Puno lakše je uočiti pjevice koje nastanjuju niža stabla, grmlje i livade kao što su **sivi popići** (*Prunella modularis*), dugorepe **žute pastirice** (*Motacilla flava*) i bijele **pastirice** (*Motacilla alba*), **crnoglavi batići** (*Saxicola torquata*) na stražarskim mjestima, **grmuše pjenice** (*Sylvia communis*), **crnokape grmuše**

CRVENDAĆ

KOS

DROZD IMELAŠ

DUGOREPA SJENICA

Ptice duž

CRNOGLAVA SJENICA

PLAVETNA SJENICA

VELIKA SJENICA

ČVORAK

(*Sylvia atricapilla*), **zviždke** (*Phylloscopus collybitus*), **sjenice** (*Remiz pendulinus*), **žute strnadice** (*Emberiza citrinella*), te pjevače iz močvara **velike trstenjake** (*Acrocephalus arundinaceus*) i **močvarne strnadice** (*Emberiza schoeniclus*). Pjevice su često društvene ptice koje se kreću u jatima preko otvorenih polja i livada, poput **kukmastiš Ševa** (*Galerida cristata*), **lastavica** (*Hirundo rustica*), **piljaka** (*Delichon urbica*), **drozdova bravenjaka** (*Turdus pilaris*), **vrabaca** (*Passer domesticus*), **češljugara** (*Carduelis carduelis*) i drugih. Ljudi su često zapanjeni činjenicom da

unatoč svojoj veličini, snazi i lošim sluhom među pjevice spadaju i **svrake** (*Pica pica*), **sive vrane** (*Corvus corone cornix*) i **gavrani** (*Corvus corax*) koji su redovite stanarice ovoga kraja.

Uz pjevice moramo spomenuti da u proljeće duž svih ribnjaka odjekuje karakteristično glasanje jednog neobičnog prirodnog neprijatelja ptica pjevica zbog posebnog načina podizanja mladih, kukavice (*Cuculus canorus*) koja trstenjacima u gnijezda podmeće svoja jaja, nakon čega domaćin svu svoju energiju ulaže u othranjivanje uljeza.

rijeke Česme

Livadne ptice

U okolnim poljima i livadama gnijezde ptice koje su vrlo vješte u kamufliraju. Tipično je u ptičjem svijetu da su ženke svojim šarama prilagođene prikrivanju sebe i svoga gnijezda, dok mužjaci na sebe skreću pažnju svojih partnerica, ali i grabežljivaca. U ovim livadama skrovite su **prepelice** (*Coturnix coturnix*) i **trčke** (*Perdix perdix*), dok se mužjaci **fazana** (*Phasianus colchicus*) razmeću svojim bojama sve dok misle da ih nitko ne promatra. Iznenadujuće je kako ove

vrlo uočljive ptice u trenu mogu naći i najmanji zaklon koji ih vrlo brzo u potpunosti ukloni sa scene.

Sa druge strane mužjaci **vivaka** (*Vanellus vanellus*) izlažu se izravnoj opasnosti u slučaju pojave uljeza u blizini gnijezda skrećući pažnju na sebe neobičnim „sintetičkim“ glasanjem i vratolomnim letom. U potrazi za hranom okupljuju se u veća jata na obalama i u plićacima ribnjaka.

Ptice duž

GRMUŠA PJENICA

CRNOKAPA GRMUŠA

ZVIŽDAK

SJENICA MOŠNJARKA

Grabljivice

Ptice grabljivice se nalaze na vrhu hranidbenog lanca i, osim čovjeka, nemaju puno neprijatelja. Zamjetno je da na ovim ribnjacima i u okolnim šumama opstaje veliki broj vrsta ptica grabljivica, a nije zanemariva niti njihova pojedinačna brojnost što govori o velikoj izdašnosti plijena i očuvanosti ekosustava na ovom području. Ovdje će te redovito susresti jednu od najvećih ptica, **orla štekavca** (*Haliaeetus albicilla*), poznatim lovcem na slatkovodnu ribu sa rasponom krila većim od 2 metra. Radi se o ptici

grabljivici ugroženoj i na Europskom nivou, ali opstaju na ovim umjetno održavanim močvarnim staništima uz stoljetne šume u kojima mogu podići svoja ogromna gnijezda. Njihova brojnost na ribnjacima duž Česme dostiže 5-6 parova. Sa druge strane, samo ako imate sreće, možete vidjeti **bukoča** (*Pandion haliaetus*) za kojega više nema mesta u Hrvatskoj, nego se na ribnjacima samo odmori iahrani dok putuje u gnjezdilišta na sjeveru Europe. Među pticama grabljivicama karakterističnim za močvare vidjeti ćete **eju močvaricu** (*Circus aeruginosus*), a na obližnjim poljima i livadama **crnu lunju** (*Milvus migrans*) i

rijeke Česme

eju strnjaricu (*Circus cyaneus*), sve od reda ugrožene i zaštićene ptice. Stanarice koje se brinu za reguliranje brojnosti miševa i voluharica, što im daje veliku važnost u poljoprivredi, jesu škanjac (*Buteo buteo*) i vjetruša (*Falco tinnunculus*). Među njihove pomagače možemo uvrstiti velikog svračka (*Lanius excubitor*) koji dolazi na zimovanje i rusog svračka (*Lanius collurio*) koji ovdje podiže mlade hraneći ih glodavcima i kukcima. Nekima će se učiniti vrlo surovim da ta nevelika ptica svoje žrtve prije konzumacije izlaze nabodene na trnovitom grmlju, što je svakako prizor koji se pamti. Na kraju

preostaju grabljivice koje se ističu velikim letačkim vještinama zbog čega su strah i trepet svim drugim pticama: jastreb (*Accipiter gentilis*), nešto manji kobac (*Accipiter nisus*) i sokol lastavičar (*Falco subbuteo*) karakterističnog stila letenja.

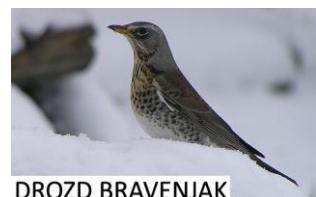
Može vam biti zanimljiv prizor da i najveće ptice grabljivice, koje u lov kreću samostalno, obustavljaju svoj napad, mijenjaju smjer i povlači se u slučaju upornog i munjevitog salijetanja jata puno okretnijih i brojnijih manjih ptica makar one bile njihov uobičajeni plijen poput vrana, piljaka ili lastavica!

ŽUTA STRNADICA

LASTAVICA

DROZD BRAVENJAK

KUKAVICA

Ptice duž

FAZAN

VIVAK

ORAO ŠTEKAVAC

EJA MOČVARICA

Ugroženost i zaštita

U cijeloj Hrvatskoj je tijekom godine, nakon što prođu sve smjene i migracije, moguće zapaziti oko 390 vrsta ptica, a više od 100 vrsta duž rijeke Česme, što ovo područje čini vrlo važnim za ptice. Veliki broj ih je ugroženo zbog gubitka staništa, naročito močvarnog, te je od izuzetnog značaja sačuvati prisutne vodene površine bez obzira na to da li ih čovjek iskorištavao u proizvodnji konzumne ribe ili ne. Bilo bi krajnje nevjerojatno da se ne pronađe veliki

broj interesnih skupina kojima ne bi odgovaralo iskorištavanje ovog velikog prirodnog bogatstva.

Na svjetskom i Europskom nivou ptice su ugrožene krivolovom, intenzivnom poljoprivredom, industrijskim zagađenjem, urbanizacijom i drugim ljudskim djelovanjem. Kako naši lokalni utjecaji djeluju na svjetsku populaciju ptica, tako vrijedi i obrnuto, naročito za ptice selice koje radi opstanka preljeću tisuće kilometara i desetke država. Zato treba provoditi zajedničke mjere zaštite. U suprotnom, pticama i drugim vrstama prijeti put izumiranja, put kojim su otišle

rijeke Česme

sve one vrste koje nisu na listama zapažanja, njih pedesetak. Prema tome, smisao ove brošure je upoznati vas sa bajkovitim krajolicima, njihovim nevjerljivim stanačinama, prirodnim vrijednostima ovog kraja, ali i pozvati vas da sudjelujete u njegovom očuvanju kroz održivi razvoj i suživot sa prirodom poput stanovnika kroz stoljeća prije nas, za one koji dolaze poslije nas.

Istraživanjima ptica utvrđuje se stupanj ugroženosti pojedinih vrsta i u skladu sa time definira se pripadajuća zakonska zaštita. Gotovo sve ptice u Hrvatskoj

zaštićene su Zakonom o zaštiti životinja, Zakonom o zaštiti prirode, Zakonom o zaštiti okoliša, pa čak i Zakonom o lovstvu, sa pripadajućim popisima zaštićenih vrsta.

Na idućim stranicama nalazi se tablica sa popisom vrsta ptica koje možete zapaziti duž rijeke Česme sa pripadajućim stupnjem ugroženosti u Hrvatskoj za gnjezdeću, preletnu i zimovališnu populaciju, te pripadnost Dodatku I Direktive o pticama EU na osnovu koje se od 1979. inzistira na zaštiti pojedinih vrsta ptica i pripadajućih staništa na području Europe.

VJETRUŠA

VELIKI SVRAČAK

RUSI SVRAČAK

SOKOL LASTAVIČAR

Ptice duž

Znanstveni naziv	Hrvatski naziv	Ugroženost			Direktiva o pticama EU (Dodatak I)
		G	P	Z	
<i>Ardea cinerea</i>	siva čaplja				
<i>Egretta garzetta</i>	mala bijela čaplja	VU			X
<i>Egretta alba</i>	velika bijela čaplja	EN			X
<i>Nycticorax nycticorax</i>	gak	NT			X
<i>Ardea purpurea</i>	čaplja danguba				
<i>Ixobrychus minutus</i>	čapljica voljak	NT			X
<i>Botaurus stellaris</i>	bukavac	EN			X
<i>Ciconia ciconia</i>	bijela roda	NT			X
<i>Ciconia nigra</i>	crna roda	VU			X
<i>Platalea leucorodia</i>	žličarka				
<i>Himantopus himantopus</i>	vlastelica				
<i>Actitis hypoleucus</i>	mala prutka	VU			
<i>Limosa limosa</i>	crnorepa muljača				
<i>Philomachus pugnax</i>	pršljivac		NT		X
<i>Tringa ochropus</i>	crnokrilna prutka				
<i>Alcedo atthis</i>	vodomar	NT			X
<i>Larus ridibundus</i>	riječni galeb	LC			
<i>Chlidonias hybrida</i>	bjelobrada čigra				
<i>Chlidonias nigra</i>	crna čigra	RE	LC		X
<i>Fulica atra</i>	liska				
<i>Gallinula chloropus</i>	mlakuša				
<i>Cygnus olor</i>	crvenokljuni labud				
<i>Anser anser</i>	divlja guska	EN			
<i>Anas platyrhynchos</i>	divlja patka				
<i>Anas querquedula</i>	patka pupčanica	NT			
<i>Aythya ferina</i>	glavata patka	LC			

Ugroženost vrste u Hrvatskoj
po podacima iz Crvene knjige

RE – regionalno izumrla

CR – kritično ugrožena

EN – ugrožena

VU – osjetljiva

NT – niskorizična

LC – najmanje zabrinjavajuća

DD – nedovoljno poznato

Populacija na koju se odnosi

G – gnjezdarice

P – preletnice

Z – zimovalice

rijeke Česme

Znanstveni naziv	Hrvatski naziv	Ugroženost			Direktiva o pticama EU (Dodatak I)
		G	P	Z	
<i>Anas penelope</i>	zviždara			NT	
<i>Anas crecca</i>	kržulja			NT	
<i>Aythya nyroca</i>	patka njorka				
<i>Anas clypeata</i>	patka žličarka	RE			
<i>Tadorna tadorna</i>	utva				
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	mali gnjurac	LC			
<i>Podiceps cristatus</i>	čubasti gnjurac	LC			
<i>Phalacrocorax carbo</i>	veliki vranac	VU			
<i>Columba palumbus</i>	golub grivnjaš				
<i>Streptopelia decaocto</i>	gugutka				
<i>Streptopelia turtur</i>	grlica	LC			
<i>Oriolus oriolus</i>	vuga				
<i>Garrulus glandarius</i>	šojska				
<i>Tyto alba</i>	kukuvija	NT			
<i>Asio otus</i>	mala ušara				
<i>Bubo bubo</i>	ušara				
<i>Strix aluco</i>	šumska sova				
<i>Picoides major</i>	veliki djetlić				
<i>Picoides minor</i>	mali djetlić	LC			
<i>Picus canus</i>	siva žuna	LC			X
<i>Dryocopus martius</i>	crna žuna				
<i>Upupa epops</i>	pupavac	NT			
<i>Jynx torquilla</i>	vijoglav				
<i>Certhia familiaris</i>	kratkokljuni puzavac				
<i>Certhia brachydactyla</i>	dugokljuni puzavac	LC			
<i>Sitta europaea</i>	brgljez				
<i>Troglodytes troglodytes</i>	palčić				

Ptice duž

Znanstveni naziv	Hrvatski naziv	Ugroženost			Direktiva o pticama EU (Dodatak I)
		G	P	Z	
<i>Erithacus rubecula</i>	crvendač				
<i>Regulus regulus</i>	zlatoglav kraljić				
<i>Erithacus megarhynchos</i>	slavuj				
<i>Phoenicurus ochruros</i>	mrka crvenrepka				
<i>Turdus merula</i>	kos				
<i>Turdus viscivorus</i>	drozd imelaš				
<i>Aegithalos caudatus</i>	dugorepa sjenica				
<i>Parus palustris</i>	crnogлавa sjenica				
<i>Parus caeruleus</i>	plavetna sjenica				
<i>Parus major</i>	velika sjenica				
<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	batokljun				
<i>Sturnus vulgaris</i>	čvorak				
<i>Fringilla coelebs</i>	zeba				
<i>Carduelis chloris</i>	zelendor				
<i>Prunella modularis</i>	sivi popić				
<i>Motacilla flava</i>	žuta pastirica	NT			
<i>Motacilla alba</i>	bijela pastirica				
<i>Saxicola torquata</i>	crnoglav batić	LC			
<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	veliki trstenjak				
<i>Emberiza schoeniclus</i>	močvarna strnadica	LC			
<i>Sylvia communis</i>	grmuša pjenica				
<i>Sylvia atricapilla</i>	crnokapa grmuša				
<i>Phylloscopus collybitus</i>	zviždak				
<i>Remiz pendulinus</i>	sjenica mošnjarka				
<i>Emberiza citrinella</i>	žuta strnadica				
<i>Galerida cristata</i>	kukmasta ševa	LC			

Ugroženost vrste u Hrvatskoj
po podacima iz Crvene knjige

RE – regionalno izumrla

CR – kritično ugrožena

EN – ugrožena

VU – osjetljiva

NT – niskorizična

LC – najmanje zabrinjavajuća

DD – nedovoljno poznato

Populacija na koju se odnosi

G – gnjezdarice

P – preletnice

Z – zimovalice

rijeke Česme

Znanstveni naziv	Hrvatski naziv	Ugroženost			Direktiva o pticama EU (Dodatak I)
		G	P	Z	
<i>Hirundo rustica</i>	lastavica	LC			
<i>Delichon urbica</i>	piljak				
<i>Turdus pilaris</i>	drozd bravenjak	VU			
<i>Passer domesticus</i>	vrabac				
<i>Carduelis carduelis</i>	češljugar				
<i>Pica pica</i>	svraka				
<i>Corvus frugilegus</i>	gačac				
<i>Corvus corone cornix</i>	siva vrana				
<i>Corvus corax</i>	gavran				
<i>Cuculus canorus</i>	kukavica				
<i>Coturnix coturnix</i>	prepelica	NT	NT		
<i>Phasianus colchicus</i>	fazan				
<i>Vanellus vanellus</i>	vivak				
<i>Haliaeetus albicilla</i>	štukavac	EN			X
<i>Pandion haliaetus</i>	bukoč	RE			
<i>Circus aeruginosus</i>	eja močvarica				
<i>Circus cyaneus</i>	eja strnjarica		NT		X
<i>Circus pygargus</i>	eja livadarka				
<i>Milvus migrans</i>	crna lunja	VU			X
<i>Buteo buteo</i>	škanjac				
<i>Falco tinnunculus</i>	vjetruša				
<i>Lanius collurio</i>	rusi svračak				X
<i>Lanius excubitor</i>	veliki svračak				
<i>Accipiter gentilis</i>	jastreb				
<i>Accipiter nisus</i>	kobac				
<i>Falco subbuteo</i>	sokol lastavičar	NT			

Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Bjelovarko-bilogorske županije

Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode

Nakladnik: Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Bjelovarko-bilogorske županije
Milana Novačića 13, 43240 Čazma

043/227-088

info@zastita-prirode-bbz.hr

www.zastita-prirode-bbz.hr

U suradnji: Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode
Gundulićeva 19a, 31000 Osijek
031/202-796
www.ptice.hr

Tekst: Darko Podravec

Fotografija: Darko Podravec

Tisk:

Godina izdavanja: 2011